СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 164. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 17. липня, 1926. VOL. XXXIV. No. 164. Jersey City, N. J., Saturday, July 17. 1926. THREE CENTS

ЗАХОДИ ДЛЯ ПОКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ НА ПІДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ

НЮ ЙОРК, 15. липня. — Урядова комісія для комунікаційних справ предложила страйкарам на підземній зелізниці своє посередництво для покінчення страйку. Страйкарі ще не відповіли на пропозицію.

Тимчасом до страйку приступило 62 робітників, працюючих в електровні підприємства. Дирекція зелізниці каже, що се не ослабить зелізничого руху, бо компанія має подостатком страйколомів.

ЗЛУЧЕНІ ТОВАРИСТВА ПАСЕЙКУ ПРОТИ „ГОРОЖАНСЬКОГО КОМІТЕТУ".

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 15. липня. — Виконавчий комітет Злучених Товариств і Парохій Пасейку видав публичну заяву, вимірену проти так званого „горожанского комітету", який недавно зорганізувався для боротьби проти ткальняного страйку.

Ся заява виступає остро проти нападів „горожанського комітету" проти провідників страйку.

Шукання поліції за виновниками нападу на дім пані Вицлер, в якому постріляно властительку та її дочку, які тепер працюють у ткальняних фабриках, не дивлячися на страйк, покищо не дали ніяких результатів. Поліція арештувала нині двоє людий, Барбару Падос та Джеймса Еспосіто, які, як поліція каже, малиби знати важні річи про сей напад.

Страйковий комітет висилає завтра до Ню Йорку демонстрацію дітий страйкарів. Діти приїдуть „басами" до Ню Йорку, та відвідають ті організації, які помагають страйкарам, а відтак розїдуться по домах, які сі діти взяли на удержанне.

РЕПУБЛИКАНЦІ БОЯТЬСЯ НЕВДОВОЛЕННЯ ФАРМЕРІВ.

ВАШИНГТОН, 15. липня. — На нарадах провідників републиканської партії, які відбулися тут нині, богато учасників висказували свої побоювання за фармерські стейти. Провідники тих стейтів вказували, що політика конгресу та републиканського уряду, які не хотіли вволити волі фармерів та дати їм відповідної урядової допомоги, може дуже легко відтрутити фармерські стейти від републиканської партії. В такому случаю уряд втратиби більшість в конгресі.

ПОЖАР ГОТЕЛЮ КОШТУВАВ ЖИТТЯ 18 ЛЮДИЙ.

ГЕЙНЕС ФОЛЗ, Ню Йорк, 15. липня. — На основі докладних розслідів поліції й заряду готелю Твайлайт стверджено, що підчас пожару сього готелю згинуло 18 людий. З румовищ добуто досі 14 тіл. Всі вони так сильно спалені, що роспізнати можна було лишень одну особу. Межи жертвами є 12 жінок.

СЛІДСТВО ЗА ВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ В ИЛИНОИС.

ШИКАГО, 15. липня. — Сенатовий комітет, що розслідкує надужиття, прибув уже сюди й покликав перших свідків на се слідство. Покликано наперед як свідків ріжних урядників, які мали стичність з виборами, та провідників републиканського комітету, які мали видати на вибори сенатора 3 міліони долярів.

ПОЖАР МІСТОЧКА.

ГЕЛЕНА, Монтана, 15. липня. — Пожар, що почався в одному місцевому ресторані, знищив більшу частину місточка Елстону, в сьому самому стейті, яких 25 миль звідси на захід. В одному магазині на зелізниці були в сей час зложені припаси стрільного пороху й гарматних куль, і їх вибухи не дозваляли пожарній сторожі ратувати міста.

ПОМЕР МИМО 107 ПЕРЕЛИВАНЬ КРОВИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 15. липня. — В шпитали Джеферсона помер нині ветеран великої війни Чарлз Донелі. Він прийшов до сього шпитала в 1922. році, терплячий від наслідків війни. Лікарі приписали йому перелив крови зі здорової людини. Від того часу він вертався до шпитала за кождим разом, як у ньому знова розвивалася недуга, яка ослаблювала його кров. В сей спосіб він за 4 роки дістав 107 трансфузій крови або 11 гальонів. Се однак йому не помогло, і він остаточно таки помер.

САМОВБИЙСТВО ОБМАНУТОГО ІМІГРАНТА.

НЮ ЙОРК, 15. липня. — Минувшої середи приїхав сюди та замешкав у готели Пен Повст фінляндський імігрант Карло Мос. Мав він при собі тисячку долярів, висліді його тяжкої кількалітної праці на імігрaції. Зі своїми грішми він вибирався у рідну Фінляндію, щоби там дожити спокійно свого віку.

Купуючи корабельну карту в одному місцевому бюрі, він запізнався з якимось чоловіком, котрий назвав себе паном Арчером з Дітройту. Йдучи разом до готелю, Мос так сподобав собі свого нового знакомого, що його довшого надумування признався йому про свої гроші, ба навіть віддав їх йому, щоби сей зложив їх для безпечиьства в огнетревалій касі готелю. Арчер казав Мосови заждати перед готельом, а сам увійшов до готелю зложити гроші. Коли Арчер не виходив довший час, Мос пішов до менаджера та казав себе повести до Арчера. Зарядчик сказав йому, що в готели нема ніякого Арчера. Повідомлена поліція нічого не помогла.

Нині рано жильці готелю почули з одної комнати два вистріли. Коли заряд уломився до комнати, він застав Моса лежачого на землі. В його грудях були дві рани від вистрілів. Револьвер лежав на підлозі коло тіла. Лікар ствердив смерть.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ЗАТОПЛЕНОЇ СУБМАРИНИ.

НЮ ЙОРК, 14. липня. — На суді перед слідчою комісією в справі затоплення підводної лодки „Ес-Фифті-Вон", зізнав один морський інженир, котрий оглядав сю субмарину перед її нещасним випадком, що вона мала ріжні хиби в будові та в часі своєї послідної подорожі певно не працювала так, як повинаби.

НОВА ПРИГНІЧЕНА РАСА.

ШИКАГО, 15. липня. — Група високих мущин віднеслася з публичним закликом до зелізниць, реставрацій, будівничих і других, просячи їх мати милосердя над високими людьми. Кажуть вони, що в Америці є понад 2 міліони людий, які мають понад шість стіп висоти. Всі терплять фізично й духово через те, що вони високі. Вони мучаться на ліжках спальних возів, в купальняних ваннах по готелях, входячи в низькі двері реставрацій, тощо. Вони просять мати на будуче на увазі сі муки, та не збільшати їх, але старатися облекшувати.

ЕЛЄКТРИКА НА ФАРМАХ.

По обрахунку 1923 року, 26,-915 фармерів в Каліфорнії мало на своїх фармах електрику — як для освітлення так і моторову силу, — яких 17,000 фармерів в Огайо, 12,000 в Айові і приблизно стількиж в Пенсилвенії. В инших стейтах менше. Одначе не треба думати, що щодо електрифікації сільського господарства Америка перша. В тім зпачно попередила її Швеція, де 45 відсотків усіх сільських господарств має електрику— в комнаті і кухні фармера, в хліві, в стайні, в стодолі і на обійстю.

Швеція має мало вугля й нафти, та зате богато лісів і води. Ліси вирубують, та одночасно й засаджують нові так, що дерева ніколи не бракує і воно моглоб послужити за топливо. Але Шведи волять дерево вивозити й продавати в Америці (на газетний папір і „шовкові" панчохи), а зате водну силу запрягли до витворювання електричности, яка їм обслугує хати й господарства.

ЗІ ЗЛОЧИННОЇ ХРОНІКИ.

Суд присяжних у Львові засудив на рік тяжкої вязниці 16-літнього Михайла Попаевича, з Трусинова, белзького повіту, за те, що у сварці зі своїм вітчимом убив його, вдаривши його києм по голові.

ВЕЛИКИЙ ПОЖАР.

Повідомляють зі Зарваниці, золочівського повіта, що там вибух у вівторок великий пожар, який з огляду на сильний вітер зразу обняв кілька хат. Ратунок був дуже важкий з огляду на вітер і відсутність пожарного товариства в Зарваниці. У вогні згоріло 36 селянських загород та багато худоби. Багато осіб попарених, втрати величезні. А „Слово Польське" наклинує до знищення українських пожарних товариств.

ЗА ЛЕГКИМ ХЛІБОМ.

Знудила собі одноманітне життя народна вчителька з Теребовельщини, ще й жінка власника пральні в Ярославі, пані Маслянкова. Жаль їй було другої молодости, що втікає безслідно (в 46 році життя!), а що мала хист жінки в „небезпечнім віці" почала їздити по більших містах і в дорозі та гостинницях, де зупинялась, робила знайомости з недосвідченими молодцями, навіть старшими, кажучи, що вона — графиня та жінка полковника. Завдяки такій фірмі вона позичала від усіх гроші, жила на борг у першорядних готелях і в критичний мент щезала. За цей гріх: дурення людей, її дня 24. травня судили. Обвинувачена, користувалась на суді зовсім протилежною методою як раніше. Замісць самопевности призналась покірно до всього і сповідалась як жінка, що грішила з нужди та в наслідок істерії. Невідомо, чи її чоловік врийме бувшу графиню до своєї пральні, коли вона, виправши всі свої бруди за 13 місяців у вязниці, схоче помагати йому прати чужі бруди.

ОБРАЗА ЧЕСТИ КАНІБАЛІВ.

Лондон має дипльоматично-літературну сензацію. Дипльоматичний представник Ліберії звернувся до англійського міністерства закордонних справ зі скаргою на Англійку Дороті Мілс, яка, вернувшися з Ліберії, подала пресі свої загальні враження про тамошні звичаї, доказуючи, що там цвите вповні людоїдство. Ця смілива пані вибралась до републики негрів на власну руку з негром-куховаром, негром-служачим і одним перекладчиком, щоби переконатись про тамошнє життя в усіх тих закутинах, де ще не стояла нога білої людини. Негри живуть там у печерах; коли вона приїзджала у ці дикі оселі, її товариші подорожі на знак привіту стріляли з рушниць. Ватажки негрів приносили їй у дарі звірину та овочі, а навіть пропонували жертви з людей, яких могла собі вибрати. Пані Мілс була свідком кривавих бенкетів, на яких смажили живцем ворогів, після страшних знущань. Після битви негри добивають своїх противників і зідають їх. Представник Ліберії обурений цими інформаціями, заявляє, що канібалізму в його краю нема і що його земляки є тихим, скромним народом, який забавляється так само невинно та культурно, як Лондонці по клюбах і шинках. Безпека в лісах Ліберії є неменша як у нічних лондонських парках. З огляду на те, що пані Мілс піддержує свої твердження, ліберський амбасадор внесе проти неї скаргу до суду, коли вона вирдуке свою книжку, яка небавком появиться п. з. „Англійка між канібалами". Англійський суд мати-ме нелегке завдання. Уряд Ліберії буде мусів хіба запрохати всіх присяжних суддів на гостину до Африки, щоби перевести доказ правди.

ПРАКТИЧНИЙ МУЖ.

Якийсь пан Клюс, львівський громадянин, мав непримні інформації, що його жінка проводить потайки приємно час у товаристві одного з його знайомих. При помочі прихильних людей, які не подобалась роля ошуканого мужа, Клюс дізнався, що одного гарного весняного пополудня, жінка вибралась у товаристві „цього третього" на Погулянку. Взявши зі собою два револьвери, прийшов на вказане місце, а переконавшись на власні очи, що жінка його зраджує — двічі стрілив. Обі кулі не влучили; невідомо, чи від тремтячої руки, чи свідомо. Переляканій жінці вдалось погодити обох суперників і всі трое пішли запити „могорич" до передміського шинку. Коли вже дещо випили, пан Клюс найшов геніяльну ідею. Викликав до сіней свого суперника і під загрозою револьверу домагався від нього 500 долярів відшкодування за знищене родинне огнище. Молодий вибранець долі мав лише 370 зол. і дав їх мужеві як задаток довгу. І вся справа булаби лишилась приватною тайною щасливого подружого „трикутьника", якби жінка не обурилась поведінкою свого мужа, який посмів домагатись відшкодовання за її особу. Вона повідомила про всю історію поліцію. Тепер певно всі мужі будуть обурені на неї, а всі жінки на її мужа.

ГЕРОЇ ОБЖИРСТВА.

Характеристична прикмета сучасної доби та, що стільки людей показує своє мистецтво в голодуванні. Війна мусіла підготовити неодного в цьому напрямку. Саме тоді, коли у Відні вже 46 день голодує студент з Грацу, преса пригадує, що були недужі, які голодували довше, але здається не було таких, що були би в силі зїсти те, що зїли славні Біжон і Тараре. Біжон не був смакуном і не силував себе до обжерства. Він був вічно голодний і погорджував людською стравою. Коли в паризьким звіринци здох лев, він зїв його цілого на протязі одної ночі, сирого, так, якби лев зїв його. Вдруге паризькі вчені придивлялись його нелюдському апетитові, коли він вирізав живіт у слона здохлого у звіринці і зїв його невпинно на протязі семи годин. Його ненаситний голод був голодом ткання тіла, навіть коли шлунок був повний, почування голоду тривало дальше. Він був худощавий і прожив 60 літ. Його суперником був Тараре, який не вдоволявся сирим звірячим мясом, а позаздрив шлунка струсеві. Мов відомий слон з гуморески Марка Твейна, він проглитав усе: живих вужів, котів і ящірок з шкірою та волоссям, а навіть деякі „лекші" предмети в роді кількох кілля крейди. Лікарі, розрізавши їх черево після смерти, ствердили, що їх шлунок подобав своїм складом зовсім на звірячий. Важко було тільки рішити, чи він перемінився так під впливом нелюдської страви, чи вже зі своєї природи був причиною вічного голоду цих двох рідких дивоглядів.

В ФРАНЦІЇ ПАНИКА З ПРИВОДУ ТОГО, ЩО ФРАНК ПАДАЄ ДАЛІ

ПАРИЖ, 15. липня. — Мимо заключеного корисного договору з Англією що до сплати довгів, франк падає далі. Навіть диктаторська фінансова влада Кайя не годна на разі нічого зарадити його упадкови. А причина тому головно та, що Французи перший раз глянули катастрофі прямо у вічи. Доперва тепер пізнали вони, що прийдуть радикальні фінансові реформи і почали числити свою кишеню, свою готівку в банку та вартість паперів і товарів. Це обчислення довело їх до того заключення, що вони жили від літ в ілюзії, що вони мали велику скількість паперу, а дуже мало золота в руках. Це спричинило загальне поденервовання. Всі почали доходити, який їх маєтковий стан і побачили, що вони дуже збідніли. Всі хочуть тепер мати в руках золото, бо бояться, що їх маєток ще більше стопиться. Ось і причина, чому франк паде. Кайо поставлений перед таке важке завдання, що загально сумніваються, чи вдасться йому перебороти ті важкі труднощі.

НІМЦІ БУДУТЬ ДОМАГАТИСЯ РЕВІЗІЇ ПЛЯНУ ДОСА.

БЕРЛІН, 15. липня. — Ревізія англійсько-французького договору що до сплати довгів викликала у Німців надію за ревізією пляну Доса.

Канцлер Маркс, виступаючи з промовою в Надрені, підніс, що навіть Американці заявили ,що вони не могли би нести такого тягару, який поносить Німеччина. Маркс говорив, що німецький нарід виповнить свої зобовязання дуже совісно, але тільки в границях своєї спроможности.

Німецька преса привязує велику вагу до побуту в Европі секретаря скарбу Меллона, який приглянувшися відносинам в Европі, буде більш вирозумілим для европейської фінансової кризи.

КРИТИКУЮТЬ ОГЛЯДИНИ ЧУЖИНЦІВ.

ЛОНДОН, 15. липня. — „Морнінг Пост" атакує в дуже острім тоні зарядження еміграційних властий, після якого чужинці мусять піддатися оглядинам лікаря в „Адамовім" строю. Товчком до тої саркастичної критики були дуже суворі оглядини на Елліс Айленд двох британських жінок, що їхали до Канади. Часопис уважає таке поведение за понижаюче і невідповідне для країни, де панує демократичний дух.

БУДУТЬ ВІШАТИ ДАЛІ.

КОНСТАНТИНОПІЛЬ, 15. липня. — Той самий судовий трибунал, який видав в Смирні 13 засудів смерти на заговірників на життє Кемаля паші, президента турецької републики, переніся тепер до Ангори, де буде судити нових 20 заговірників, між якими є рівнож міністри і високі урядовці і яких підозрівають о участь в заговорі на життє Кемаля.

Нема сумніву, що більша часть з них повинне так, як повисло 13 обжалованих зі Смирни.

ТАКИ НЕ ПОЖАЛІЛИ.

СМИРНА, 15. липня. Всіх нещасних 13 заговірників вішали на рогах вулиць над раном, кождого з осібна, так, щоби один не бачив страчення другого, бо так наказує новий турецький карний кодекс.

Тіла страчених висіли до полудня. Під кождим з них висіла таблиця з написею, що їх повішено за те, що хотіли вбити улюбленого народом президента Кемаля пашу.

Коли їх тіла відібрано з шибениць, товпа жінок кинулася, щоби урвати кусник шнурка, який, по їхніх забобонах, приносить щастє.

Чукрі Бей урвався зі шибениці. Всі думали, що хоч його помилують та не будуть вішати другий раз. Та засуд смерти зістав таки виконаний і його повішено.

ВАТИКАН В ГРОШЕВИХ КЛОПОТАХ.

РИМ, 15. липня. — Фінансова криза в Европі відбилася тяжко і на Ватикані, який живе тільки зі своїх маєтків, такс та Петрового гроша. Вправді італійське правительство призначило папі річно 3,225,000 лірів платні, та папа цеї платні не принимає на знак протесту, що йому в 1870 р. відобрано в Римі владу над містом і територією.

Як високий буджет Ватикану, не знати, бо від 1870 р. не оголошується фінансових звітів. Маєток Ватикану не виносить однаке більше, як $7,000,000. Петровий гріш рівнож упав, бо у всіх краях матеріяльна скрута. Америка складає більший Петровий гріш, як цілий світ. По тій причині Ватикан змушений був затягнути навіть позичку в Америці та поробити великі ощадности.

РОЗВОДИ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 15. липня. — В палаті послів внесено, щоби скоротити час розводу з трох літ на два. Проти цего піднесався сильна опозиція, яка підносила, що розводи вже й так стали нещастем для Франції, бо їх число виносило в 1885 р. 4,000, а тепер 23,680 річно. Треба радше думати над тим, як утрудняти розводи, а не їм пособляти. Так говорила опозиція.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

О. ГЛІНКА

До американських Словаків завитав дорогий гість, провідник словацького народу в його боротьбі з чехословацьким урядом за рівноправність і за право бути власним господарем на своїй рідній землі. о. Глінка став символом визвольних змагань Словаків. Боровся він до війни проти Мадярів, заступав гідно свій нарід перед австрійським урядом, а тепер добиваеться свого права і перед чехословацьким урядом, який переводячи насильно цетралізацію, не хоче дати Словакам автономії, до якої був зобовязався та чехізує Словаків, усуваючи зі шкіл словацьку мову, а з урядів словацьких урядовців, які не хочуть йти на службу чехословацькому централізмови.

о. Глінка по своїй природі і переконаннях людина умірована. Це не є ніякий демагоґ. Це є тільки великий народолюбець, який не годен стерпіти ніякої кривди над своїм народом. Він не тільки не годен стерпіти тої кривди в своїм серцю, він мусить проти цих кривд боротися. І в тім сила його характеру і його великої любови до свого народа, яка не може обявлятися тільки на симпатіях і словах, але яка мусить виллятися в ділах, в боротьбі за національне право свого народа.

о. Глінка є при тім ще й католиком. І то не якимнебудь католиком, а таким, що на своїх плечах держить весь тягар, а заразом і престіж цілого католицизму не тільки в своїй тісній батьківщині, але і в цілій Чехословаччині. Бо католицька церква в Чехословаччині знаходиться в дуже тяжкім положенню. Національне свято народного чеського мученика Гуса довело малощо не до цілковитого зірвання дипльоматичних зносин між Ватиканом а Чехословаччиною, бо папський нунцій покинув Прагу. Нерозважна політика католицької церковної влади довела до великої боротьби серед самих таки чеських католиків, які стали перед проблемою: або слухати Риму, або стати національними зрадниками і не святкувати памяти Гуса. І треба було аж таких розважних католиків і народолюбців, як о. Глінка, щоби вміти вийти з того важкого положення, щоби вміти задержати авторитет церкви і задоволити народ.

о. Глінка вміє говорити правду і має відвагу її сказати. Тому перед своїм виїздом до Америки попав в тюрму за те, що остро виступив проти самого президента Масарика за те, що той прирік колись в Америці Словакам автономію, а її не переводить. Хотіли змусити о. Глінку, щоби він відкликав свої слова, але він їх не відкликав, бо волів пересидіти в тюрмі, як таїти правду.

Тому не диво, що цілий словацький нарід обожає о. Глінку. Він то тішиться найбільшим довірем, його слово святе.

Приїхав о. Глінка до Америки, бо американські Словаки його рівнож попирають. Вони звідси висказують явно те, чого їх браття не можуть доповісти в дома через цензуру, або з боязни перед тюрмою. Вони зсолідаризувалися з о. Глінкою і тішаться, що можуть витати у себе по щирости і заслугам ту дорогу кождому словацькому серцю людину.

о. Глінка виступає явно проти чехословацького уряду і його централістичних змагань та проти тих всіх переслідувань, яких зазнає словацький нарід з боку Чехів. Він сам виступає проти тих переслідувань і взиває других до боротьби з ворогом, хоч знає, що коли в осени поверне до краю, готов за те піти до тюрми. Але за те й є о. Глінка першим чоловіком між Словаками. Через те його слухають і поважають, не за страх, але з переконання і з любови. Через те шанують його і вороги. Через те може він ратувати престіж католицької церкви навіть тоді, коли його короновані голови вратувати не можуть.

Ми можемо тільки поґратулювати Словакам такого щастя і тішитися з того, що о. Глінка відчинить й Америці очі про правдиву Чехословаччину, бо з нею і ми маємо порахунки і то більші, як Словаччина.

Це, що виправляє чехословацький уряд на Чехословаччині, переходить рівнож границі всякої терпеливости. По словам бувшого ґубернатора Жатковича чеське правительство вислало на Підкарпатську Україну чеських урядовців, які є злодіями та неспосібними до служби і які стали катами українського народа. Чеська преса не криється вже з тим, що чеський уряд хоче перевести цілковиту зміну адміністрації краю та позносити жупанські уряди та створити одну тільки ужгородську жупу. Хоче перевести таку реформу, до якої управнений єдино сойм Підкарпатської України. В той спосіб хочуть Чехи прибити всякі надії на сойм і автономію краю. Чеська влада допускається великого безправства в шкільництві і судівництві, усуваючи з них українську мову і українських урядовців, а чеська поліція, як заявив посол Гатій, „поводиться з народом, як з африканськими звірами".

Є отже й нам проти чого протестувати. З виступами о. Глінки повинні піти в парі й наші виступи в обороні нарушених прав українського народу на Підкарпаттю. Перед в тій акції повинні тут повести наші браття, еміґранти з Підкарпатської України.

КНИЖКА ДЛЯ ЧОЛОВІКА СЕ ТЕСАМЕ, ЩО КОМПАС ДЛЯ КОРАБЛЯ. ВОНА ВКАЗУЄ ЙОМУ ПРАВДИВУ ДОРОГУ СЕРЕД ОКЕАНУ ЖИТТЯ І ХОРОНИТЬ ЙОГО ВІД ПІДВОДНИХ СКАЛ, КОТРІ МОЖУТЬ ЗГУБИТИ ЧОЛОВІКА НА ЙОГО ЖИТТЕВІЙ ДОРОЗІ.

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В ГАЛИЧИНІ ДО ІВАНА ФРАНКА

Значіння Івана Франка для української історії зрозуміти може лишень той, хто знає історію української політики в Галичині до його виступу на поле політичної діяльности.

А політика ся сягає своїми початками в далеку минувшину, просто в часи переходу Галичини під австрійську владу, а то й поза неї.

І. Від переходу Галичини під Австрію до 1848 року.

Коли Галичина прийшла під пановання Австрії (після першого розбору Польщі в 1772 році), український народ находився в страшнім просто положенню. Многовікове панування польської держави, польського урядника, польського шляхтича й польського попа, довели і народ і край до крайного знищення. Терпіла західна Галичина, в більшости населена Поляками, але вдесятеро гірше були знищені українські повіти.

Українська шляхта вже давно перейшла до польщини. Постепенно піддавалося польським впливам і українське купецтво, й міщанство та висше духовенство. Лишилися вірними своїй народности лишень дрібні ремісники, селяни й низше духовенство, — так що польська поговірка, що Русь се лишень „хлоп і поп" дуже близько підходила тоді до правди.

Української інтеліґенції тоді не було. Не було теж ні середних ні висших шкіл. На весь край було всего 50 парохіяльних шкіл. Народ мучився на панщині, а сильнійші духом одиниці находили вихід в опришках та гайдамаках.

Серед висшого духовенства деколи підносилися люди, які були дещо свідомі своїх обовязків до народа, але се були лишень одиниці і вони не змогли нічого зробити проти загальсої протинародньої струї, що бушувала тоді серед провідників духовенства. При кінці 18. століття стан низшого духовенства дістав уже самого дна. Епископи висвячували в священики ледво грамотних людий. З такими священиками пани поводилися гірше, як з хлопом-кріпаком: на панськім дворі їх ніколи не саджали при одному столі з панами, але при осібному, ненакритому столі. Священиків пани карали буками, як звичайних кріпаків. Деколи трафлялися священики, які хотіли добути свою церкву і народ із сього безпросвітку, а оо. Іван Прислопський та Теодор Попович піднесли думку заступити церковну мову народною, але самі духовники сей рух залляли проклонами.

Навіть віденський уряд пробував зробити дещо для піднесення українського духовенства. Правда, мав він тут на оці не добро українського народа, але свій власний інтерес. Щоби в Галичині витворити якусь силу, яка могла би виступити в противагу польській шляхті, австрійський уряд отворив місця в духовній семинарії в Відни, потім сотворив духовну семинарію у Львові, а наконець і цілий університет.

Українське населення почало оживати. За яких 10 літ Українці („Русини") заняли богато місць на університеті, тоді як Поляків там не було ні одного.

Однак, добрі початки завалилися знова таки з вини самих Українців. Серед новонароджуючоїся інтеліґенції саме панував тоді дух схолястики, дух середновічної вчености, яка поважала як ученого лише людину, що знає богослове та всяке розуміння світа, людий і життя бере з богословських книг. В Европі в той час почало вже віяти зовсім другим духом; люди починали закидати старі вірування та добиватися нових порядків у суспільности, але сі нові стремління, що виходили тоді з Франції, лищень застрашували наших Рутенців. Вони бралися за державні посади, засідали на професорських стільцях, але лищень тому, бо се приносило гарні приходи. Для народа вони не хотіли нічого робити. Народа вони боялися. Від 1787 р. до 1806, себто за ціле поколінне, вони не видали ні одної замітнійшої книжки ні брошурки.

До того десь коло 1790 року в Галичині почав оживати польський рух. Поляки, заляканi розборами своєї держави, стали освідомляти своїх людий національно та організувати їх в суспільну силу. Українці сьому не то ще не протиставили своєї сили, але й ще помагали. Висше уніятське духовенство, себто епископи й каноніки, відразу пристали до польського національного руху. Вони вважали своїм завданнем вивисшитися понад простий нарід і низче духовенство, і ся їх пиха й гордість завела їх у табор польського народа, бо то власне польщина вважала себе чимось висшим та благороднійшим у тодішній галицькій суспільности.

Горді на свою висшість, уніятські епископи й каноніки, за підшептами Риму й Єзуїтів, уважалися за Поляків. Вони ополячилися до того степеня, що коли в 1806 р. припинено всі виклади на львівськім університеті „рускою мовою", то тоді зі сторони духовенства не то що не піднявся один голос протесту, але ще й найшлися такі, що явно сьому приплеснули.

Постепенно шляхетсько-єзуїтський вплив поширився і на низче духовенство та обхопив усю церкву. Коли у Львові сотворено митрополичу катедру, церкву віддано зовсім під вплив Риму й Єзуїтів. Навіть, як австрійський уряд деколи думав за піднесення освіти галицького населення, то львівський митрополит, що вважався урядовим представником сього народа, відраджував урядови такі „небезпечні кроки". І за протяг від 1809 до 1813 в Галичині не появилася ні одна книжка, ні одна азбука.

Здавалося раз, що проблески кращого часу засвітили в Перемишли, де живу аґітацію за народною мовою в школі й церкві повів був канонік Іван Могильницький. Він навіть був уложив статут „товариства богословів обряду греко-католицького галицького", що мало видавати популярні книжки народною, хоча „очищеною" мовою, і цісарський уряд у Відни сей статут затвердив. Однак статут, а тим самим і орґанізацію товариства заборонено в Римі. В сей спосіб Рим і Єзуїти вбили першу спробу просвітного руху в Галичині, — спробу, роблену самим католицьким духовенством.

Задушення сего прояву самостійного українського руху завдало українському народови тяжкий удар посередно, бо австрійський уряд, зневірившися в можливість повстання самостійного від Поляків народа в Галичині, перейшов зовсім на сторону Поляків. Галицький ґубернатор, присланий австрійським цісарем, почав тоді власне робити заходи до заведення латинського письма для Українців. Та справдішну шкоду зроблено знова таки українським селянам, котрих наділи зменчено через забранне їм лісів і пасовиск та прилученне їх до панських дворів.

Коли під упливом національних рухів серед усіх европейських народів, у тому числі й галицьких Поляків, повстав подібний національний рух серед Українців, і коли в львівській духовній семинарії зорганізовано кружок, що поставив собі за ціль вживати в своїх зносинах з народом його мови, то, хоча сей рух був вірно відданий цісареви й церкві, на кружок посипалися переслідування зі сторони уніятської влади, а духовна цензура осудила „Русалку Дністрову" як крайно злочинний і революційний замах. Членів кружка, на донос епископа, засуджено на тюрму, а львівський епископ і каноніки св. Юра переслідували провідників кружка вічним переношеннем з одної голодної парохії на другу. Переслідування кружка епископом і каноніками покінчилися аж тоді, як Головацький покинув уніяцтво й свій народ, як Вагилевич перейшов на лютерство, а Шашкевич помер з голоду й нужди в 32 році життя.

З розбиттем кружка Шашкевича запанувала в Галичині ожидана св. Юром тьма кромішна, яка панувала аж до самого революційного року 1848. Народ робив тяжку панщину і постепенно сходив до стану дикаря. Св. Юр, урядовий представник сього народа перед австрійським цісарем, зорко стежив за всяким проявом людської думки та діяльности, готов кождий такий прояв напятнувати як замах проти цісарської влади, освяченого церквою порядку, ба й самого Бога. На сором української історії треба сказати, що близько 20 літ минуло без одного такого прояву життя. Ті, що вважали себе просвітителями й провідниками, задушили в українськім народі найменчий прояв народнього життя.

ПОКЛІН ІВАНОВІ ФРАНКОВІ.

Чи чуєш, Батьку, поклін Тобі,
Низько хиляться весняні квіти,
І ми зза моря клонимось всі,
України вірні діти.
За Твою працю, за муик, труд
Й за все, що Ти терпів для нас,
Голови клонить вкраїнський люд.

Прийшла та хвиля, настав той час,
Що зберегли ми Твій заповіт,
За твоїм кличем люд поспіша,
Гремить він сильно на увесь світ...
Честь Тобі дати нарід спішить,
Щоб Тя славити, Вкраїни Сину,
Ти-ж за нас боровсь до згину.

За нарід бідний, за волю нашу
Пив до останку гіркую чашу,
Та не дожив Ти оглядать волю,
Побачить нашу нову недолю.

Та прийде хвиля, радісна днина,
Що армо скине Ненька Вкраїна.
То-ж спи, Поете, спокійним сном
Хай земля буде Тобі пером.

Галя Чорноока.

УКРАЇНЦІ В РСФРР.

Поза межами України в Радянському Союзі живе тепер біля 6 з половиною міліонів Українців. Це спадщина ще часів царату, що переселенням селянської бідноти України давав раду з хвилюванням села проти поміщицтва. В РСФРР Українці живуть у пятьох великих районах — на Північному Кавказі, в центральному промисловому районі, в Надволжжі, в Сибіру і на Далекому Сході. Крім того в північній частині Гомельської губ. живе 110,000 Українців і значно меншими ґрупами по де-яких инших ґуберніях. Отже питання про справедливе задоволення потреб нац.-культурного життя цього українського населення на терені РСФРР стає негайною потребою.

Український відділ раднац. меншостей Радянського Союзу вживає всіх заходів, аби рештки бюрократизму, що иноді траплялися в розвязанні нац.-культурної проблеми, на завжди усунути.

Коли в РСФРР живе до 6 з половиною міліонів Українців, то кількість дітей шкільного віку з грубих цифр складає не менш як 65 тис. Щоб дати їм можливість вчитися рідною мовою, потрібна значно більша кількість комплектів шкіл. В цьому році по всій РСФРР українських шкіл 1-го ступня було 1.426. Протягом ближчих пятя років передбачається перевести на українську мову викладання в 4.386 школах. Але крім цього рівнобіжно з переводом в цей-же термін треба відкрити ще 6.856 шкіл 1-го ступня. При такій великій кількости шкіл дуже важко забезпечити їх достатньою кількістю українських учителів. Щорічна потреба в учителях для 1-го ступня сягає 1.104. Щоб мати таку кількість учителів, український відділ ухвалив протягом 5-ти років одкрити 26 педтехнікумів, 72 однорічних учительських курсів і низку курсів для підготовки вчителів з Українців.

Програму робіт намічено дуже велику. Крім широкої сітки шкіл в програмі намічається відкрити нові хати-читальні; бібліотеки, постачати їх літературою, організувати гуртки і т. ин. Робота передбачається велика, але за те й ґрунт сприяючий. Особливо протягом останніх років дуже зросла активність поміж Українцями, що являють собою нацменшість РСФРР.

НЕОБХІДНІСТЬ РЕКЛЯМИ.

Цими днями трапилась в Парижі така пригода; у найбільшій салі постійної випродажі ріжних творів мистецтва, вхопили за руку одного добре одягненого молодця, який заліз одному добродієві до кишені. Юрба накинулась на нього і хотіла відставити його до поліції. Молодцеві вдалось прийти до слова. Він заявив зібраним, що є молодим малярем, влаштовує виставку своїх образів і хотів би бачити на ній численних справжніх знавців мистецтва, таких як тут. А що роздавати звичайним способом летучки та катальоґи своєї виставки — річ даремна, бо їх ніхто не читає, він рішив вкладати їх нишком до кишені. Коли люде прийдуть до хати і найдуть у кишені здивовані брошурку, тоді її прочитають. 20 осіб присутних ствердило, що така брошурка вже є в їх кишені. Молодий маляр має безсумніву талант у пальцях.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МІННЕАПОЛИС, МІНН. Тов. Запорожська Січ, від. 385, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудесь о 7.30 вечером в середу, дня 21. липня, в гали Укр. Дому Просвіти, 700 Jackson and Sumer St., N. E. На порядку нарад є важні справи, котрі вже би час покінчити. Обовязком кождого члена бути присутним. — Мих. Канюк, предс.; Йосиф Ґреськів, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, подає до відома всім своїм членам, що звичайний мітинґ відбудеться дня 22. липня, в четвер, точно о год. 7.30 вечер, в Укр. Нар. Гали, 1950 W. Erie St. при Робей ул. Проситься всіх членів явитись на сей мітинґ, бо є важна справа до полагодження. Довгуючих членів єще раз взивається, щоби прийшли і вирівнали свої залеглости, бо коли сего не виповнять, будуть суспендовані з Тов. і з У. Н. Союза. Контрольна комісія здасть справоздання за пів року. Проситься членів привести зі собою на мітинґ нових кандидатів. На мітинґу будеться принимати нових членів без вступного. — Н. Читвінський, предс.; Стефан Оаґрій, кас.; П. Хомин, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє, що піврічний мітинґ відбудесь о 1.30 попол., в неділю, дня 25. липня, в гали парохіяльній при Оклей і Райс ул. На порядку нарад є важні справи. Тож проситься всіх членів прийти на мітінґ. Також проситься довгуючих членів прийти і вирівнати свої належитости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Маґас Стахів, предс.; Вас. Гриньків, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Бр. св. Ап. Петра і Павла, від. 39, буде мати мати піврічний мітинґ, 18-го липня, в гали церковній, о 1-ій год. сполудня. Буде справоздання касове за 6 місяців. Проситься всіх членів явитись на мітінґу. — Ів. Фецич, секр.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 85, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудесь о 1-ій год. попол. в неділю, дня 18. липня, в гали церковній, 74 N. Lourel St. Секретар і контрольори здадуть справоздання і будуть другі важні справи до полагодження. Будесь принимати без вступного до Братства і У. Н. Союза. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Он. Шараварко, предс.; Он. Костюк, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що піврічний мітинґ відбудеся в вівторок, дня 20-го липня, в гали парохіяльній, 303 Hudson Ave., о годині 7.30 вечером. Обовязком кождого члена прибути на сей мітинґ, бо є важні справи до полагодження. Контрольна комісія здасть справоздання з діловодства за 6 місяців. Пригадуєсь членам, котрі ще не зложили своєї жертви на Сиротинець, то зволять принести на сей мітинґ. Також члени, котрі не були на пікніку, зволят принести по долярови на сей мітинґ, без ріжниці чи в місті чи поза містом мешкає. Неявившийся член на сім мітинґу заплатить кару 50 ц., а урядник 1.00. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости; в противнім разі будуть суспендовані. — Мих. Бінашевський, предс.; А. Іванів, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЯК РОБИТИ РОЗГОЛОС УКРАЇНСЬКОМУ ІМЕНИ.

Про участь бейонської української громади в американськім торжестві нашого міста з приводу святковання 150-літної річниці американської независимости, вже писала „Свобода". Я тільки хочу дещо додати. В тій параді взяв участь найбільший відділ У. Н. Союза, себто відділ 213 та Українське Співацьке Товариство „Боян".

Українцям дали як нагороду прекрасний американський, дорогий прапор, який вручить їм сам майор міста.

Вся американська преса розписалася дуже гарно та широко про нашу участь в поході і мушу піднести, що в нас не зайшла така помилка як у Филаделфії з катедральним хором, бо всі часописи без вийімку писали про нас як Українців, а про якесь рутенство нігде не було навіть згадки.

Хочу тим поділитися з широким загалом нашої еміґрації, щоби звернути її увагу на те, що коли мала бейонська громада могла принести розголос нашому імени, то що доперва моглиб зробити в тім напрямі великі громади, колиб хотіли і колиб було кому в них про такі справи памятати. Ми не маємо чого нарікати на американський нарід, а тільки на нас самих. Маємо, як дбаємо. Тисячі нагод маємо в Америці що до цего, щоби ширити славу українському імени, а тим самим і собі самим. Треба тільки хотіти користати з них.

(Про ту саму справу одержали ми ще одну допись).

Л. Бачинський з Бейон, Н. Дж.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Чому нас там не було.

Дня 5. липня приглядався я параді з приводу свята Независимости. В поході взяли участь всі місцеві установи та народности до Ніґрів включно. А Поляки то виступили зі своїми леґіонами так гучно та численно, що мені як бувшому жовнірови Укр. Гал. Армії пригадався польський наступ на Перемишль і Хирів, в якім і мені приходилося проти них відбиватися. А коли я побачив ще похід американських горожан польського роду, то я думав, що я в Кельцах або Радомю, а не в Елизабеті в Америці.

Всі були, тільки Українців в тім поході не було. Вони тільки приглядалися з „сайдвоку". А преціньж Українців в Елизабеті живе поважне число і вони могли знайти охочих до участи в поході.

А це шкодить нашому імени. Коли нас ніхто не знає і за нас не дбає то цему винні в першу чергу ми самі, бо ми не стараємося про те, щоби світ нас пізнав.

В. К. з Елізабет, Н. Дж.

(В тій самій справі одержали ми другу допись, яка те саме підносить, а заразом виправдує громаду тим, що на похід треба було видати пару сот долярів. Поляки мали видати на ту ціль $2000).

Учитель: Івасю, скажи якесь речення.

Івась: Я малював крашанки.

Учитель: Добре. А який то час?

Івась: Час великодний.

Лікар: Ну, якжеж є з вашою безсонністю? Чи робили ви так, як я вам казав? Чи числили передтим, заки заснули?

Хорий: Так, учора начислив я до 18 тисяч.

Лікар: І після того ви заснули?

Хорий: Ні, після того треба вже було вставати.

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАРАДА ПОЛІТОСВІТНИХ РОБІТНИКІВ.

Всеукраїнська нарада політосвітробітників поміж иншими питаннями, що стояли на черзі дня, заслухала й жваво обговорювала доповідь зав. Головполітосвіти НКОсвіти України — Озерського про стан і чергові завдання політосвітньої роботи на Україні.

За минулий рік — говорить доповідач — ми маємо великий зріст політосвітних установ. Тепер є на Україні 7.176 хат-читалень (торік 5,910), робітничих клюбів вже є до 1,000. Зростає кількість біблотек, причому на селі швидче, ніж у місті. Буйно зростає кількість стінгазет. Тепер майже кожний найдрібніший осередок культполітосвітроботи видає свою стінгазету.

Робітничі клюби вже не можуть вміщати всіх своїх членів. Подекуди це-ж саме помітне й на селах, особливо там, де сельбуди й хати-читальні зуміли розгорнути свою роботу й втягнути до неї доросле селянство. З усього видно, що культурний підйом мас дуже великий. І тому перед політосвітними органами тепер стоїть дуже чільне завдання: стати на чолі культурного підйому, скерувати його на повний шлях і ввесь час координувати його.

Великого значіння в роботі політосвітніх органів набирає зараз робота серед сільської й міської бідноти. На околиці міста треба звернути серйозну увагу.

В своїй роботі політосвітні органи повинні також не забувати й про дрібну буржуазію та міщанство, що ворушиться й виявляє активність. Скерувати цю активність на бажаний для нас шлях — це є одне з важливіших чергових завдань політосвітних органів.

Всю увагу політосвітні установи повинні звернути на якість і зміст своєї роботи. З мітинговщиною треба покінчити. Маси вимагають змістовної й гарної якістю роботи.

ДО КОГО НАЛЕЖИТЬ ПІВНІЧНИЙ БІГУН?

Свіжі воздушні лети американського летуна Бирда й Норвежця Амундсена роблять актуальною справу бігуна. З хвилини, як сучасна техніка дала змогу людям дібратись до земель довкола північного бігуна, стало практичним питання, чи варта і яким робом їх займати. З огляду на те, що найкоротший шлях між Америкою і Европою йде через бігун, навіть найменший клаптик землі на бігуні має своє значіння. Теоретики міжнародного права твердять, що вся підбігунова смуга повинна надалі лишитись невтральною. Практики відповідають, що хто займає якусь територію, до цього вона й належить. Скандинавія, Росія, Англія, Америка а навіть Італія мають однакові претенсії до земель зпід північного бігуна. Покищо ні одна з цих держав не може боронити своїх претенсій на тій підставі, що завісила там свій прапор. На підставі міжнародного права символічна окупація не вистарчає, треба фактичної. А для фактичної треба вислати туди своїх державних представників і урядовців, завести закони даної держави, мілітарну охорону. Нема сумніву, що в найближчій майбутности одна з держав, а може одночасно дві або три, займуть якісь частини підбігунових територій, користуючись імовірно досвідом радянського уряду, який недавно на безлюдних ледяних островах, на воздушній лінії між Анґлією і Східною Азією, створив свою управу та насадив військову охорону.

З українського життя в Америці.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Шкільні справи.

Концертом з дня 3. липня закінчилася наука в українській діточій школі міста Ню Йорку. Правдивіще сказати: в українських школах, бо такі є не тільки в центрі іміґраційного осередку, але й в инших місцях: на Вашинґтон стріт, Ротґер стріт, Сорок третій ст. та на 106.

Разом закінчило шкільний рік до чотирох соток дітей. Іспити переводилися на протязі цілого тижня в присутности всіх учителів шкіл, представників шкільного уряду та в присутности батьків. Не стану розбирати кожну школу й кожну клясу зокрема, а скажу загально, що діти в науках зробили великі успіхи. Ясно, що вчительський персонал поклав богато старань і вміння в шкільну працю. Крім освіти замітний великий поступ у вихованню дітей. Діти спокійно, поважно, чемно затримуються. Виявляють сильне патріотичне почуття та з великим захопленням ставляться до науки рідного читання, письма, а особливо до історії та ґеоґрафії України. Діти, що ніколи не бачили свого рідного краю, досить ясно уявляють собі, який він та захоплені мріями про свою батьківщину.

На тиждень до закінчення школи відбувся шкільний пікнік. На жаль в той день в Ню Йорку відбулося ще два пікніки та одна товариська забава одного товариства. Це звичайно відтягнуло частину людей від шкільного пікніку, тому він і не дав більших матеріяльних користей. Всеж таки яких соток до чотирох чистого прибутку буде.

Дивно, що товариства, які в день шкільного пікніку роблять свої пікніки та забави, не подумали про те, що це не тільки псує школі, але скорше їм самим, бо шкільний пікнік відтягає частину людей і від них. Так воно й було. З білєтами на пікнік товариства люде приїздили до Ульман парку, де відбувався шкільний пікнік, і тут вже бачили свою помилку. Тоді брали тут білет і залишалися на шкільному пікніку.

Варто на майбутнє уникати таких одночасових пікніків тим більше, що товариства Ню Йорку часто кричать про свою підтримку школи.

Пікнік відбувся в прекраснім парку, який може вмістити яких вісім тисяч людей, а також галі можуть вмістити яких чотири-пять тисяч. Парк чудовий, багато місця, де можна розташуватися вигідно й з приємністю провести час. Кращого парку в ближчих околицях нема та ще при такій зручній комунікації. Тамже й відбудеться й слідуючий шкільний пікнік 29. серпня.

Звертала на себе увагу прекрасна орґанізація пікніку. Жадних непорозумінь, біганини, непотрібного крику то що, як то буває часто на наших пікніках, коли вони обертаються в ярмарок, на цьому пікніку не було. Видно, що пікніковий комітет був добре підібраний і кождий знав свою роботу.

Та закінчивши шкільний рік, треба негайно братися за підготовку нового шкільного року. Практика показала, що потреба школи росте, а тому легко сподіватися тепер подвійного збільшення дітей у школах, щоби вони лише були розташовані в центрах найбільшого скупчення наших людей.

Дуже важливо, щоби в національних українських школах міста Ню Йорку наука провадилася по одному пляну, по одних проґрамах і книжках. Для того треба використати авторітет, досвід та знання тих учительських сил, що вже два роки провадять школу в Ню Йорку, будучи самі доброї кваліфікації. Взагалі потрібна для успіху праці спільна шкільна політика, спільна шкільна праця й тоді легко можна буде зібрати тепер же цілу тисячку українських детей в школі. А далі вже лекше перейти до справи орґанізації української „Паблик Скул". Про значіння такої школи немає й чого говорити. Ми повинні стреміти до цього, бо вже навіть від Поляків та Муринів ми залишились позаді.

З метою обєднання шкільної політики і взагалі в справі орґанізації шкільництва в Ню Йорку, шкільна рада скликає на неділю 18. липня в церковній галі, о четвертій годині по обіді нараду з родичів, представників товариств, братсв, та людей, що взагалі цікавляться шкільною справою. На ту нараду можуть прибути всі, хто цікавиться шкільними справами, аби гуртом обговорити: як найліпше поставити і орґанізувати українську школу в Ню Йорку й околицях.

Кожен, хто хоче прислужитися національній шкільній справі, буде радо стрінутий на тій нараді, яка вже виробить дальший плян праці. Проситься на цю нараду всіх з так званого „Ґрейт Ню Йорку", а саме: з Мангетена, Ротґер стріт, Вашингтон стріт, 72-ої, 43-ої, 106-вулиць, з Бронксу, Асторії, Вайтстону, Піт стріт, а також инших міст, хто лише цікавиться школою.

Гадаю, що Нюйорчане не залишаться глухими до запросин шкільного заряду, який працює й хоче працювати, разом з иншими, для поширення, розвитку й поліпшення рідної школи в Ню Йорку. Обовязок кожного патріота плекати й підтримувати рідну школу.

Нюйорчанин.

На свіжому воздусі.

Вранці зібралася родина й її припадковий гість на веранді до сніданку.

— Ну, якжеж вам спалося? — питаються гостя? — Ми вже боялися, що вам певно за твердо було.

— Нічого. Я все вставав собі, щоби відпочати, — відповідає гість.

—o—

— Чому ти кажеш, що наш синок має талант бути політиком? — питається молода жінка чоловіка.

— Бо він так богато говорить, такорo милозвучноo, що нічого не значить.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(28)

— Не збагну, яка би то могла бути перешкода. Здоровля маю, становище маю, панна Віра любить мене. Одинокою перешкодою є опозиція мами.

— Ся опозиція має свою причину саме в тій перешкоді, про котру я знаю. Ви, пане раднику... Говорім отвер . Ви маєте обовязки.

Радник цілий затрусився.

— Я?! Обовязки? То якийсь наклеп. Окрім службових в суді, не маю ніяких инших обовязків. Я ніколи не був легкодухом, дівчат не зводив.

— Дів-чат не-зво-див? — Муркова цідила. — І не прирікав оженитися? І не покидав таких? І нема жадної, котра до нині жде на вас? Жде, покладаючися на вашу честь? На вашу... честь?!

— Ласкава пані! Такої нема. Такої, котра мала би право думати про се, не то що відкликуватися до моєї чести... Хиба...

— Хиба? Скінчіть!

— Хиба якась божевільна.

— А я знаю таку... Цілком не божевільну. Як збожеволіє, то хиба тоді, коли ви оженитеся з Вірою.

— Нехай ласкава пані скажуть. Вияснится, що се якесь непорозуміннє. Сі непорозуміння взагалі від кількох днів по бестіяльськи переслідують мене. Що одно вияснится, приходить друге.

— Чи ви мені добре придивилися?

— Оскілько се до тепер можливе було.

— Раньше ви ніколи не бачили мене?

— Та... та... позавчера. Але се було так раптом, майже тільки секунду. Се також було непорозуміннє. Ви взяли мене за пана Климецького.

— Я не про се непорозуміннє. Давно. Дуже давно.

Радник вдивився в Муркову, але не сумнівався, що ніколи в життю не бачив її.

— Не пригадую собі, — відповів. — Може то було колись в суді, на терміні?

— В суді ще моя нога не була. А на якім бали?

— Я вже пару років не був на ніякім бали. А давнійше? Боже! Тільки жінок, тільки дівчат чоловік бачив. Деж годен всі затямити собі?

— Так... двацять років тому...

— Двацять років! Дівчата, жінки зміняються. По двацяти роках і рідної сестри не пізнав би.

— Я поможу вашій памяти.

— Прошу дуже.

— Я... Наталія, по мужеви Муркова. З дому я... Загорницька.

Радник підскочив і сів. Добув хустину і став стирати піт з чола.

— То дивне! — сказав.— Якось так чудно склалося. Як то люди з роками зміняються!

— Чи вже забули, що між нами було?

— Не забув... і... не забуду.

— То добре, що не забудете. Держу вас за слово... Отже ви тямите і не забудете, що присягли мені любов і вірність до... до смерти?

— Тямлю.

— І ви тепер, тямлячи се, простягаєте вашу злочинну руку по иншу, ще й мою доньку? Де ваша честь? Як ви можете добиратися до доньки вашої заприсяженої судженої? Сеж так, як би батько хотів женитися з власною донькою!

— Ласкава пані! Ви переборщуєте. Миж розійшлися. Ви зараз, до місяця по тім, віддалися.

— Бо я се зробила з розпуки, через вашу зраду. Не так. Я се зробила на злість вам. Бо я не сумнівалася, що ви навернетеся до мене. Я хотіла показати вам, що вас не потребую; що на кого кивну, той побіжить за мною.

— Отже від хвилі, коли ви віддалися, між нами вже всьо було скінчене. Неначеб ніколи нічо не було.

— Не мудрішкуйте! Чейже не можу позволити, щоби той, котрому я мала бути жінкою, тепер став звати мене мамою. Любов лишаєся любовю, клятьба клятьбою, честь честию. Я апелюю до вашої совісти, до вашої чести. Мій муж вмер. Я вільна і ви вільні. Цілком так, як було двацять років тому.

— Я вже не вільний. Я звязаний любовю і клятьбою і словом чести з панною Вірою. Або вона, або жадна!

— Або я, або жадна!

— Се ваше послідне слово? — радник спитав, встаючи.

— Послідне і невідкличне!

— Позвольте мені попращати панну Віру. Скажу їй, що розходимося не з моєї вини.

— Ще чого не стало! Щоби мені зробила сцену розпуки?

Радник поклонився, сказав „моє поважанне!" і звернувся до дверий.

— Ромку! — Муркова промовила тоном легкого докору. — Твоє серце не змякне? Чи маю задеклямувати тобі деякі твої вірші до мене? Я їх до нині тямлю, так люблю тебе.

Муркова заступила радникови дорогу, кинулася йому на шию і хоч він боронився, обіймила і цілуючи, повторяла:

— Люблю, люблю!

Радник відіпхнув її від себе і втік з комнати. Ідучи за ним, Муркова станула на порозі і ще трібувала завернути його.

— Ромку, ще одно слово!

Побігла за ним, щоби не випустити з хати, але не наздігнала. Заки добігла до дверий хати, він вже був на дорозі.

Коли Муркова вийшла з комнати, зі спальні всунувся до комнати Климецький, котрий весь час стояв під дверми на підслухах.

— Яке щастє має той радник! — говорив до себе. — Гарна молодичка вже готову дитину давала йому і аж до криміналу пігнала за ним. Тут молоденька донька задурилася і стара мама дуріє. Добре, що я підслухав. Тепер знаю, куди стежка в горох. Знаю, що далі робити.

Почувши, що Муркова вертає, Климецький назад щез за дверми спальні. Муркова справді вернула, з розпукою на лици.

— Пішов! — лементувала. — Пішов і не верне. Так як тоді, двацять років тому. Але тоді я завинила. Тепер, моя донька. Рідна донька забрала з під носа... своїй рідній мамі! І я гріла за пазухою ту... ту, ту, ту гадину!

Замовкла і зробила строгоповажне лице, бо увійшов Климецький.

— Ну?— спитав.— Що буде?

— Нічо не буде! Стоїть на тім, що я вже раз казала. Його обовязки такі великі, що був би скандал, як би я йому дала дитину.

Климецький взяв Муркову за руку, потягнув її до крісла і сказав:

— Сідаймо! Побалакаємо на розум.

— Тут вже нема що балакати! — Муркова відповіла сідаючи. — Вже всьо перебалакане. Він вже чув моє послідне слово і сказав своє послідне.

Климецький, державчи Муркову далі за руку, присунув своє крісло до неї і глядячи в її очи, говорив:

— Я про що инше. Се, що не хочеш Віри дати йому, перечеркнуло всі мої пляни, з якими і для яких я сюди приїхав. Вертаю назад до Америки. І то зараз завтра.

— Твої пляни? Які?

— А так. Бо й я хочу женитися, але не з Вірою!

— Маєш тепер! — Муркова подумала. — І сей втече мені.

(Дальше буде).

ЖАРТИ.

Жида Йоська обвинуватили, що продає фальшоване пиво.

Судия: Йоську Шварцберг, чи признаєтеся до вини?

Обвинувачений: Ні, пане судя, але позвольте мені предложити вам одно питання.

Судия: Питайте.

Обв.: Чи пан судя знаються на хемії?

Судия: Ні.

Обв. А пан знавець-хемік, чи він знає закони?

Судия: Ні, таж він лише експерт.

Обв.: Ну, бачите, пане судя, візьміть під увагу таке: ви оба люде вчені, але ви, пане судя, знаєте лише закон, а не знаєте хемії, а пан експерт знає лише хемію, але не знає законів, а ви хочете, щоби я, бідний, старий Жид, знав одно і друге.

Знавець літератури.

На вечерницях м. и. давали т. зв. живу газету, цебто гурток письменників, журналістів і т. д., кождий імпровізував якийсь кусник. Після „живої газети" один із слухачів каже:

— Ах, не люблю я тих живих газет!

— Що? ідейности в них мало? Так? — питається його товариш.

— Ні, ні! Лише тому, що просто нічого не загорнеш у таку живу газету.

В большевицькому зоольогічному саді за дротяною решіткою бачать гості двох орлів. Один із гостей каже:

— І як на це може глядіти совітська влада? Тут давно на місце тих орлів слід би дати серп і молот!

Джентелмен.

Пані, вагою з два сотнари, посовгнулася на вулиці на шкірці з банана й упала прицьому на скриню з яйцями, що стояла перед крамницею. Купець поміг їй з нещасливої пригоди. — „Я впала між яйця? Вони певно не побилися!" — сказала вона. „Алеж ні, ласкава пані" — відповів звічайний купець — „вони лише трошки позагиналися!"

Скільки жадаєте за переведення мого розводового процесу? — питає молода жінка адвоката.

— Коли ви, пані, приобіцяєте мені, що всі будучі розводові справи віддавати будете лише мені до полагоди, то почислю значно дешевше.

Молодий поет-віршомаз прийшов до офісу редактора зі скрою вязкою поезій і запитався:

— Чи пан редактор позволять, щоби я відчитав мої поезії?

Редактор: Хвилево я дуже зайнятий, будьте такі добрі й самі вкиньте їх до коша.

— Кінь, що ви мені його продали, є сліпий, а ви нічого не згадували мені про те!

— Чоловік, від якого я купив того коня, не говорив мені того також, тому я гадав, що він може не бажає, щоби хто дізнався про те.

— Я хотів би шофера обережного, який нiщо не ризикує.

— Коли так, добродію, то візьміть мене, я навіть платню жадаю наперед.

Микола Чернявський.

ГОРЕ ПОБІДЖЕНИМ.

(Оповідання).

(2)

(Продовження)

О. Помпей на хвилину мов стерявся, але скоро поправився й спокійним голосом гукнув:

— Увіходьте!

Двері одчинились, і в келію увійшов другий манастирський епитимист, — священик Аркадій Завадовський.

Як тільки він переступив поріг, то зразу здалось, що келія полюдніщала й зробилась меньшою, бо о. Аркадій був чоловік високого зросту, з відкритим обличчем, з пільними роскидистими руками всього тіла й буйним, як у Авессалома, волоссєм. Зпід густих, трохи навислих над прямим носом брів у його дивились великі сірі очі, і здавалось, що з їх ідеякесь проміння. Вигляд тих очей був гострий, мов у дуже нервової, або у дуже талановитої й енергічної людини.

— Се казна що, — ви сидите сами тут, а мене не покликали!.. Та ви на суху?... — іронічно запитав він, підходячи до столу й бачучи на йому тільки чай. — А ну, отче економе, чи не добудете ви чого небудь д очаю. Дайте горілки!... Се ні на що не похоже, се не манастир, а тюрма... — змінив він одразу тон, мов демено (керма) ход човна.

— А що таке?

— Як, що таке? Запруть чоловіка в осій хурдизі, а там з дома сімя умирає. Нікому порадити дати, нікому за доктором послати, бо нічим і заплатити. У-у-у! Застогнав він, хапаючи себе за груди, надало мені ощу хламиду8) на себе натягти!

І він рванув на грудях своїх рясу, скинув її з себе й шпурнув геть не дивлячись.

— Дайте горілки!... гукнув він знов до хазаїна келії, що вже вештався біля шаховки у темному кутку.

— Зараз, зараз!... Що се ви сьогодня такі стурбовані? — казав о. Помпей, підносячи до столу пляшку й чарки і йдучи до дверей, щоб на всякий случай взяти їх на гачок.

— Чого стурбований?... Листа сьогодня мені прислано. Такого листа, що краще бів десь в дорозі застряв!...

О. Сергій глянув на його й мов хотів сказати очима, що й він має в кишені такого листа, але тільки усміхнувся.

— Пише жінка, що троє дітей лежить в скарлятині, а одну в понеділок на кладовище однесли. Того й дивись, що й другі діти захворіють. А у неї ні хліба, ні топлива., ні копійки грошей!... А я тут сиди, та додержуй строку, який велемудрій консисторії завгодно було мені призначити!... Давайте горілки!

Помпей дав йому чарку, і він з розгону, мов вона була порожня, перевернув її собі під вуса, скривився, крекнув й підставив, щоб той налив у-друге. Так саме він спорожнив і другу чарку й поставив її на стіл.

— Тепер чаю!

Помпей дав чаю, і о. Аркадій, виливши половину склянки в блюдце, почав жадливо пити гарячий напиток.

Тепер графинчик з горілкою стояв на столі, і хазяїн і гості, почи чай, часом черкали й по чарці, більше мовчки. Кожен з їх думав про своє, і невеселі були їх думи.

Коли в келії робилось тихо, то було чути, як на дворі шумить дощ, що, здавалось, зарядив на всю ніч, і той шум дощу й вітру так гармонізував з настроєм гостей о. Помпея і його самого.

Сум стискав їх серця.

— Я уявляю собі, — говорив о. Аркадій, — що там тепер робиться у мене дома!... Піч холодна, нетоплена хата, вимучена, знесилена мати й хворі діти... лежать в жару, червоні, непритомні. Нікому їх доглянути, бо й найменчи немає. Баба там стара ходить... яка з неї користь! А я тут сиди... А на якого греця я тут кому потрібен, яке я діло тут роблю!

— Та може-ж дома вже й не так погано, як вам знається, — вставив своє слово о. Сергій. — Правда, скарлятина важка хороба, але, дасть Бог, все відойде.

— Всі одужають... а Шура, моя найкоханіша дитина, одужає?... Я-ж 6 шмат серця свого одірвав, щоб вона була жива, і може6 вона не вмерла, колиб я був дома!

— Погана, погана справа.

— Слідби вам бути дома — сказав о. Помпей. — Я так думаю: ідіть ви завтра ранком до ігумена, візьміть у його „удостовіреніе",9) що ви поводили себе в манастирі пристойно і послушаніе несли,10) як слід, нехай він пустить вас до архирея. Поїдете ви завтра ранком до архирея й попросите...

— Я й сам знаю, але просить оцього вашого... хама, щоб він дав мені похвального листа?... Ніколи я сього не зроблю. До його що-дня Пафнутій ходить і морочить йому голову. Ще вчора він докоряв мені, що я пізно прихожу до служби. Нізащо я його не прохати-му!

І всі знов замовкли, мов прислухались до дощу.

— Ні, ніякого добра я не знав і не бачив у нашому званію. Як тільки вирвусь із сеї хурдиги, — говорив немов тільки про себе о. Аркадій, — то буду клопотатись, щоб хоч перевестись у военні священики11). Все-таки там більш волі, дитьки ми там більш на людей похожі. Заберуть куди-небудь у Мерв, або в Фергану і візьмусь знов за музику й композицію. Тут же я в оцій мізерній Нехворощі по пів року й інструменту в руки не беру. Одстав, обледащів, на чоловіка перестав буть похожим! А там я знов оживу!

І він задумливо дивився через самовар кудись в далечінь, і перед ним проносилась осяяна сонцем далека Фергана, смирні й ледачі сарти й веселі офіцирські компанії, а в душі починали зароюватися незнайомі, нові мелодії, широкі й вільні, і йому стало зразу сумно-сумно й жалко свого молодого минулого, свого загубленого життя й таланту.

— Випємо ще! — промовив він, щоб вирватись з тих дум.

— Випємо! — відповів йому о. Сергій. — За ваше нове життє; воно ще для вас може бути. А для мене все загублено. Мені зосталось тільки могили ждати собі!

— Чому-ж так? — ви ще житимете, ви ще зовсім молода людина.

— Де там мені жити, — з сухотами довго не проживеш! Туберкульоз не шуткує, а певно веде в могилу. Яке вже тут життє, коли...

О. Сергій закашлявся і не міг доказати того, що хотів. Він схопився за груди, мов хотів видавити з їх щось, і очі його з натуги блищали, мов скляні.

— Краще випємо за вашу военну карєру! — сказав він одхдихавшись. — Бувайте здорові, бажаю вам усякої удачі!

— Спасибі!

— І я бажаю, — промовив о. Помпей.

— Коли будете десь у Фергані, то зійдіть на саму найвищу гору, на самий її найвищий шпиль і згадайте мене, Сергія Вишинського, воропаніовського попа: був піп — і немає його, був чоловік — і зник без сліду, а як він любив оті шпилі високі та гори. Як він...

Кашель знов почав його душити.

Було вже під північ. У келії стало душно. Чути було, як на дворі шумить вітер, але чи йде дощ, чи вже перестав, — розібрати було неможна.

Помпей і о. Сергій увесь час сиділи біля стола, а о. Аркадій все ходив із кутка в куток келії. Голова його палала і від думок і від випитого. В роздратованій його уяві, змінялись одна на одну, поставали ясні й палкі картини того життя, якого він так жадав. Він бачив осяяну сонцем Фергану, білі, на сонці мов ще білиші, сорочки салдатів і кітелі12) офіцирів... Блищать мідяні військові сурми й гремить оркестр. Він грає його бойовий марш...

Потім йому враз увявляється, що він чує свій похоронний марш, який уже давно, несвідомо склався у його в голові в оцім манастирі. Офіцири несуть труну товариша... Гремить марш, потім затихає. Салдати співають: „Христос воскресе", значить се умер хтось на Великдень. А він о. Аркадій, іде перед труною і кадить і те-ж співає: „Христос воскресе"...

О. Аркадій зупинився біля вікна келії. Воно було зачинено віконницями з середини і не було видно, що діється на дворі, але він почув, що йде дощ.

І зразу всі думки о. Аркадія одмінили свій ход.

Там, у Нехворощах, умірають діти, вибивається з сили жінка, а він тут марить про якусь Фергану і нічого не робить, щоб допомогти їм, вирватися їх з біди.

— Іду, зараз іду! — гукнув він, повертаючись од вікна до світла.

— Се куди? — запитав Помпей.

— В город, до архирея! Скажу, що нехай що хоче робить, а пустить мене в Нехворощі!

— На чому-ж ви поїдете? Підводи-ж немає, тай ніч тепер!

— Чого там ніч, — скоро буде ранок, а немає підводи то й пішки піду!

І вже він надягав рясу й шукав бриля.

— Прощайте!

— Отче Аркадій, та куди се ви? Пождіть-же хоч ранку, заїзте ігумена.

— І без ігумена обійдеться, нехай дрихне собі! Прощайте! І він хутко вийшов з келії.

(Дальше буде).

8) Хламида — священича ряса.

9) Удостовіреніе — посвідчення.

10) Нести послушаніе — виконувати приписи манастирського послуху.

11) Военний священик — капелян.

12) Кітель — офіцирська блюзка.